

Devet reševanj v enem dnevu

"Maraton" dežurne ekipe helikopterskega gorskega reševanja

Čudoviti, jasni in topli dnevi zadnjega avgustovskega konca tedna leta 2016 so v gore privabili množico ljudi. V helikopterski ekipi GRZS na Brniku sem bil dežurni zdravnik v soboto in nedeljo. To je pomenilo nič gora po lastni izbiri. Seveda bi bil raje na "drugi strani", a za prostovoljno delo v gorski reševalni službi imam mnogo utemeljenih razlogov, vsaj toliko kot za posvečanje alpinizmu. Poenostavljeno povedano je gorsko reševanje predvsem gornišтво za druge, alpinizem pa je predvsem gornišтво zase. Sožitje obeh pa omogoča še bolj celostno doživljanje gora in sebe ter drugih v kontekstu "nekoristnega", a tako nepopisno lepega sveta. Zato me je vedno čudilo, ne pa tudi presenečalo, kako malo dobrih in predvsem vrhunskih slovenskih alpinistov je med aktivnimi gorskimi reševalci. A to je druga zgodba.

V soboto smo s helikopterjem v gorah reševali trikrat, kar je bilo nekako pričakovano. Nič zelo resnega ne po medicinski ne po reševalno-tehnični plati. Naslednji dan, v nedeljo, 28. avgusta, smo pričakovali nekaj podobnega. Pa smo se zelo zmotili.

Slab začetek dneva

Ob prihodu v helikoptersko bazo ni bilo časa niti za prijazen jutranji pozdrav in seznanitev z ekipo. Prvi klic na pomoč nam je gorenjski Center za obveščanje (ReCO) posredoval že pred uradnim začetkom dežurstva. Na Staničevi koči pod Triglavom si je planinka poškodovala nogo. Med hitenjem proti

helikopterju sprejmemo nov poziv, tokrat iz ReCO Celje: v Turskem žlebu so opazili negibnega človeka, ki leži z glavo navzdol kakih 150 m nad vznožjem. Seveda tej intervenciji damo prednost. Čez Kokrsko in Kamniško sedlo poletimo nad Okrešelj in se spustimo proti Turskemu žlebu. Hitro opazimo ponesrečenca v najožjem delu žleba. Direktno dostop z vitlanjem smo ocenili kot prenevarnega zaradi zelo ozkega žleba, nad katerim se prevešajo krušljive stene. Z reševalcem letalcem zato skočiva iz lebdečega helikopterja na balvan v vznožju Turskega žleba. Tretji član dežurne ekipe – policist letalec ostane v helikopterju, če bo treba prinesiti dodatno opremo. Z

*Čez Kokrsko in Kamniško sedlo poletimo nad Okrešelj in se spustimo proti Turskemu žlebu.
Foto: Franci Horvat*

*Helikopter izkrcava reševalce v vznožju Turskega žleba.
Foto: Iztok Tomazin*

največjo hitrostjo, na meji zmogljivosti teles, se poženeva v strmino, otovorjena z osnovno medicinsko in reševalno opremo. Na nobeni tekmi ne bi tako hitel, saj ne gre za rezultat ali zmago, pač pa za nujno čim prej priti do ponesrečenca, z upanjem, da mu bova še lahko pomagala. 150 višinskih metrov naju dodobra zadiba. Po krusljivi prečnici še vedno hlastajoč za zrakom prilezeva do ponesrečenca. Takoj je jasno, da je mrtev. Poškodbe so nezdružljive z življenjem, kot suhoparno rečemo v medicini.

Soočanja

Je eno od mnogih trupel, ki sem jih srečal v desetletjih svojega gorništvu. Gorski reševalci, predvsem najaktivnejši, jih srečamo mnogo. Tisti, ki smo tudi poklicno aktivni v medicini, seveda še mnogo več. Začetnike taka srečanja zelo pretresejo, nato se nekako "navadijo", kar običajno pomeni, da znajo občutke nekoliko bolje skriti pred drugimi in jih potlačiti v globine, kjer pa zaživijo neko svoje, večini nedoumljivo življenje, ki včasih pljuska tudi na površje, lahko v zelo čudnih ali neprijetnih oblikah, v zelo neprirodnih okoliščinah. Pogosto v družinah. Ne glede na to, da se večina dela junake, "moške" v skladu s primitivnimi predstavami o neobčutljivosti, nezlomljivosti, trdnosti. Temu pravimo tudi sindrom Johna Wayna. Ne glede na izkušnost in mehanizme potlačevanja ima vsaka smrtna nesreča svoj vpliv in se vtke v temni mozaik spominov vsakega gorskega reševalca. Med samo akcijo moraš odmisлити vsa moteča dejstva, saj je treba delovati v okolju, ki ne odpušča napak. A dejstva so, da je bilo vsako truplo še nedavno človek, ki

je dihal, govoril, se gibal, bil v odnosih z mnogimi ljudmi. Ljubil, morda sovražil, hrepenel, užival, morda stokal pod bremenom življenja. In še marsikaj iz neskončnega mozaika bivanja. Nekdo, ki je mnogo pomenil nekaterim ali mnogim, nekdo, za katerim bo ostala praznina, ki je naključni zunanji opazovalci ne moremo poznati, še manj dojeti. Ko rešujemo smrtno ponesrečene v gorah, smo le uvodni pogrebci, katerih naloga je pokojnika spoštljivo prenesti in prepeleti v dolino. Morda smo ga celo poznali, in takrat je še posebej težko. Šele ko ga prepustimo drugim, si, čeprav ni več živ po običajnih merilih, začenja utirati pot v svet spominov, čustev in marsičesa drugega. Kot vedno se sprašujem, le kaj je nesrečnika posprenilo na zadnjo pot v prepad Turskega žleba. Zakaj je omahnil nekje visoko v skalovju, ki se preveša nad nas, zakaj se ni uspel ustaviti ...? Morda je opit od lepote včerajšnjega gorskega večera z željo po čim boljši fotografiji storil usodno napako ...? A za vprašanja in razmišljanja ni časa. Truplo leži na strmem, zelo nestabilnem in krusljivem terenu. Po radijski zvezi se s celjskimi reševalci in pilotoma dogovorim za optimalno nadaljevanje intervencije. Z reševalcem nesrečnika hitro zavarujemo z vrvjo in napraviva začetni del sidrišča, nato ob spremljavi padajočega kamena stečeva po krusljivem Turskem žlebu v vznožje. Medtem helikopter v vznožje žleba pripelje celjske reševalce z opremo. Midva se takoj vkrcava in poletimo v Julijce, proti Staničevi. Ko bomo reševali tam, naj bi celjski reševalci in policist spustili truplo v vznožje Turskega žleba, kjer ga bomo po vrnitvi lahko pobrali in odpeljali v dolino.

Hitenje za življenje

Čez Kamniške Alpe in visoko nad gorenjsko ravnino, nad poključskimi gozdovi, čez Krmo in mimo Rjavine poletimo do Staničeve. Čudoviti razgledi so obremenjeni z nesrečnikom iz Turskega žleba, ki ga kolegi medtem spuščajo v dolino, obremenjeni so tudi z novo reševalno intervencijo in s pričakovanjem, kaj bo še sledilo. Dan se je komaj dobro začel ... Na Staničevi pobereмо srbsko planinko s poškodovanim kolenom. Ko letimo nad Vrati proti Mojstrani, dobimo klic, da je na Rombonu prišlo do srčnega zastoja. Takoj obrnemo in skozi Lujnjo poletimo proti Rombonu. Tam nekaj napetih minut iščemo lokacijo nesreče. Napetih predvsem zame, ki najbolje vem, kaj pomeni vsaka minuta zamude pri srčnem zastoju. Ko končno odkrijemo bolnika in oba sopotnika, naju z reševalcem in opremo iz lebdečega helikopterja spustijo v zoporno strmo, s travo poraščeno skalovje v bližino bolnika. Tu pride prav posebna tehnika plezanja, ko šopi trave služijo namesto manjkajočih oprimkov. Seveda je pod prsti treba dobro čutiti, kdaj se začnejo bilke pod obremenitvijo trgati in je skrajni čas, da si najdeš drug prijem. V trenutku mi je jasno, da je bolnik zelo prizadet in ogrožen, na srečo pa še ni v srčnem zastoju. Po hitrem zdravniškem pregledu in kratkem pogovoru postavim diagnozo srčnega infarkta. Helikopter medtem pristane v Bovcu, poškodovanko iz Staničeve prevzamejo člani GRS Bovec, njihov letalec pa se vkrca, da nama bo pomagal na Rombonu. Kljub hitri infuziji, zdravlilom in kisiku je stanje bolnika kritično, vsak trenutek lahko

pride do usodnih zapletov. Napetost narašča, dodatno tudi zato, ker helikopterju že zmanjkuje goriva. Brez predaha je to že naša tretja zaporedna intervencija. Zelo hitimo. Z bolnikom v reševalni vreči me povtlajo v helikopter, takoj zatem še reševalca s preostalo opremo, bovški reševalec pa bo peš sestopil v dolino z ženo in sinom bolnika. Nimamo dovolj goriva za let v Klinični center v Ljubljani, zato pristanemo v najbližji – jeseniški bolnišnici, kjer nas že čaka ekipa z internistom in anesteziologinjo. Na urgentnem oddelku nadaljujemo z njegovo oskrbo, medtem gre helikopter natočit gorivo v Lesce. Ker je bolnik v slabem, nestabilnem stanju in ker nas na Okrešlju že čakajo, kličem ekipo helikopterske NMP, da bi ga oni prepeljali v Ljubljano. Izvem, da so žal trenutno brez helikopterja. Slovenija je edina država v Evropski uniji, ki nima niti enega namenskega medicinskega helikopterja, le večnamenske policijske in vojaške! In še teh premalo za vse potrebe. Ko bolnika za silo stabiliziramo in ko se vojaški helikopter vrne iz Lesce, ga v Klinični center peljemo mi. Zame je to seveda dodatna obremenitev, saj med prevozom nimam medicinske asistencije. Po predaji bolnika v Klinični center takoj poletimo na Okrešelj. V vznožju Turskega žleba pobereмо reševalce in truplo, jih prepeljemo v dolino in se vrnemo v bazo na Brniku.

Četrta, peta, šesta, sedma ...

V bazi smo vsega pet minut, komaj dovolj za najnujnejša opravila, ko nas že kličejo na Vodnikov dom, kjer vkrčamo planinko s poškodovanim kolenom

*V Loški steni se je zgodila nesreča, verjetno zlom noge.
Foto: Franci Horvat*

Ker nam spet zelo primanjkuje goriva, jo oddamo reševalcem v Kamniški Bistrici in takoj nadaljujemo proti Brniku, kjer v bazi napojimo žejni turbini našega helikopterja. Za napojitev in nahranitev članov dežurne ekipe pa je žal premalo časa, saj zelo kmalu dobimo nov klic ...

Proti soncu in čudovitim goram ...

... v Loški steni se je zgodila nesreča, verjetno zlom noge. Začetne informacije o gorskih nesrečah so pogosto pomanjkljive ali celo netočne; včasih se izkaže, da ni tako hudo, kot je bilo sporočeno, včasih pa je žal obratno. Zato smo previdni, računamo z najslabšimi scenariji in smo veseli, če do njih ne pride. Pozno popoldne je in kaže, da nas poleg zahtevnega dela čaka tudi časovni pritisk zaradi bližajoče se noči. Stečemo v helikopter in znova poletimo, tokrat proti soncu, ki se spušča nad Julijce. Kmalu izvemo, da se je nesreča zgodila na grebenu, in ne v steni. Zaradi velike nadmorske višine, na kateri je moč helikopterskih turbin manjša, blizu Mangartske planine izkrcamo policista z odvečno opremo, v helikoptertju pa poleg posadke ostaneva sama z reševalcem. Kar dolgo traja, da se iz doline dvignemo do vrha Oltarja in da pilot najde primeren položaj za izkrcanje. Medtem uživam v čudovitih prizorih zgodnjega večera. Ožarjene gore nad Logom pod Mangartom, mogočni zid Loške stene, ob katerem se vzpenjamo ... S pridobivanjem višine pa se v vidnem polju razprostira vse razsežnejša plejada ostalih Julijcev. Hkrati sem že zbran, pripravljen na akcijo. Ko je treba iz helikopterja, ne obstaja ničesar več razen ponesrečencev, tere na, kjer se bomo gibali, in vsega, kar bo neposredno povezano z akcijo. Višina in močan veter sta izziv za pilota, za naju z reševalcem pa se začne, ko na izpostavljenem grebenu Oltarja z nahrbtniki na ramenih skočiva iz lebdečega helikopterja v bližini mesta nesreče. Tik pod nama se na eni strani grezi tisočmetrski prepad Loške stene, na drugi pa strmo skalovje, ki pada v Bavšico. Vsekakor ni za vrtoglave ali mehke noge. Ko se helikopter umakne, po grebenu stečeva do gorskega vodnika in njegovih dveh gostov. Na hitro jih pregledam in izprašam. Vodnik je nepoškodovan, eden od gostov ima zlomljeno nogo, drugi pa številne odrgnine in obtolčenine po padcu zaradi izpuljenega klina med spuščanjem po vrvi. Pravzaprav so imeli srečo, lahko bi se končalo mnogo huje. Sledi imobilizacija, pregled njihove opreme in priprava za dvig v helikopter. Prva dva na jeklenici spremlja reševalec, tretjega jaz. Ko sva že blizu lebdečega helikopterja, se strga jermen na njegovem nahrbtniku in poleti v globino, na srečo proti Bavšici. Ko je ponesrečenec na varnem v kabini, me še enkrat spustijo v strmino. Po skalovju stečem navzdol do nahrbtnika, kar je odlična vaja za ravnotežje in koordinacijo. Ko si ga pripnem, pokličem helikopter, ki kroži v bližini, nato se spet pripnem v kljuko jeklenice z upanjem, da danes zadnjič. Spustimo se še do Mangartske planine, poberemo policista z opremo in sledi

*Reševalec letalec ureja vse potrebno za dvig enega od poškodovancev v helikopter.
Foto: Iztok Tomazin*

in jo prepeljemo na Jesenice. Še preden zapustimo bolnišnico, prejmemo nov poziv za reševanje v bohinjskih gorah. V Koči pri Sedmerih jezerih najprej oskrbimo in nato odpeljemo planinca s poškodbo kolca, seveda spet na Jesenice. Smo še v zraku, ko nas že kličejo na Sleme nad Tamarjem za pomoč onemogli, nenadno zboleli planinki. Ob množici radovednežev, ki uživajo na idiličnem kraju v čudovitem dnevu, jo vkrcamo in najprej pristanemo v Kranjski Gori, kjer smo zaradi manjše obremenitve helikopterja pustili del opreme. Zelo se razveselimo, ko nam gorska reševalca brata Robič prineseta vodo v plastenkah, saj doslej nismo imeli časa za pitje, smo pa že krepko izsušeni. O hrani seveda ne utegnemo niti razmišljati. Spet vzletimo in pristanemo na strehi jeseniške bolnišnice, predamo pacientko in kmalu po vzletu proti Brniku že dobimo klic za novo intervencijo. Tokrat nas kličejo kamniški gorski reševalci, ker si je hrvaška planinka zlomila nogo pod vrhom Ojstrice. Takoj se usmerimo tja, poletimo ob grebenih Karavank in čez Jezersko prihrumimo v Kamniške. Če bi bili spočiti in neobremenjeni z intenzivnostjo nenehnega reševanja, bi neznansko uživali ob čudovitih prizorih, ki drsijo pod nami. Tako pa jih z mislijo na novo intervencijo le shranjujemo v spominih. Ponesrečenko hitro imobiliziram, zdravil ne potrebuje, zato jo z vitlom dvignemo v lebdeči helikopter.

nekaj minut čudovitega poleta čez ožarjene Julijce do Jesenic.

Ko se vrnemo na Brnik, se zdi, da je končno čas za oddih in kak grížljaj. Večeri se, bliža se konec dežurstva. Pred odhodom domov si zaslužimo slabo uro časa za pregled in urejanje opreme, pisanje poročil.

U Steni

Iluzija o zasluženi urici miru traja dvajset minut. Potem nas kličejo mojstranski gorski reševalci. Dve plezalki sta obtičali v severni steni Triglava, ker ne najdeta Zimmer-Jahnovega izstopa. Zelo bodo veseli, če ju bomo iz stene rešili mi, saj bi se klasično reševanje zavleklo daleč v noč. V desetih minutah od klica poletimo, sonce je že izginilo za Julijci, noč se bliža. Ker dobro poznam Steno, ju hitro odkrijem in nato se še hitreje dogovorimo, saj pilota takoj sprejmeta predlog poteka reševanja. Ves dan odlično komuniciramo, hitro in učinkovito rešujemo dileme, upoštevamo tako medicinske kot letalske vidike in delujemo optimalno. Brez tega danes ne bi zmogli opraviti vseh intervencij. Užitek je delati s tako posadko helikopterja. Z vitlom me spustijo v steno do plezalk. Ko ju na hitro pregledam in pripravim za dvig, se do nas spusti reševalec in se takoj dvigne z eno od njiju, v naslednjem ciklusu dvignejo še mene z drugo. Ko bingljava in se vrtiva na jeklenici pod helikopterjem, je že tako

temno, da je Stena pod nama le še brezoblična grozeča gmota. V mraku ju na travniku v Mojstrani predamo reševalcem in se v trdi temi vrnemo na Brnik.

Zaključek

Zadnja nedelja v avgustu leta 2016 je bila za dežurno ekipo helikopterskega gorskega reševanja zelo naporena in zahtevna, vendar tudi izpolnjujoča. Opravili smo devet reševanj v gorah in en helikopterski prevoz namesto HNMP, kar je v zgodovini helikopterskega reševanja pri nas doslej največ v enem dnevu. Delali smo od jutra do poznega večera, vmes smo enkrat imeli pet minut "prostega" časa, enkrat pa približno dvajset minut. Z izjemo smrtnih nesreče v Turškem žlebu smo pomagali vsem, ki so potrebovali helikoptersko reševanje. Poleg prijetnih občutkov ob dobro opravljenem delu ostajajo tudi lepi spomini na odlično sodelovanje vseh članov dežurne ekipe tako pri praktičnem reševalnem medicinskem delu kot pri sprejemanju zahtevnih odločitev. K temu je odločilno prispevalo medsebojno spoštovanje in seveda bogate izkušnje, strokovnost in poznavanje gorskega terena. Člani dežurne ekipe so bili: kapitan vojaškega helikopterja Damjan Bevk, kopilot Simon Jaksetič, tehnik letalec Matevž Čerenak, reševalec letalec Peter Poljanec, policist letalec Robert Ternik in zdravnik letalec Iztok Tomazin. ○

*Na Staničevi koči pod Triglavom si je planinka poškodovala nogo.
Foto: Peter Strgar*